

**КОНКРЕТНІ ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ
ЗА ПІДРУЧНИКОМ ДЛЯ УЧНІВ 1 КЛАСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
У СТРУКТУРІ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ЦИКЛ I (1 – 2 КЛАСИ)**

Природнича освітня галузь

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
1. Змістова лінія «Я пізнаю природу»	
Обираю для дослідження проблеми рідного краю, що мене цікавлять	Учень / учениця: - <i>вирішує</i> , що він / вона хотів / хотіла б дослідити [2 ПРО 1-1.1-1]; - <i>визначає</i> , які органи чуття знадобляться для обраного дослідження [2 ПРО 1-1.1-2]; - <i>пояснює</i> різницю між спостереженням за природою і «спогляданням» природи [2 ПРО 1-1.1-3]
Обираю та пояснюю дії для спостережень і досліджень об'єктів довкілля. Передбачаю результати спостережень природних явищ і процесів	Учень / учениця: - <i>пояснює</i> , навіщо він / вона виконує певні дії, спостерігаючи за природними об'єктами / явищами або експериментуючи з ними [2 ПРО 1-1.2-1]; - <i>передбачає</i> , якого результату досліджень він / вона очікує [2 ПРО 1-1.2-2]; - <i>висловлює здогад</i> про ймовірний результат [2 ПРО 1-1.2-3]
Пропоную / обираю послідовність кроків у спостереженні / експерименті	Учень / учениця: - <i>описує</i> послідовність дій в експерименті / спостереженні [2 ПРО 1-1.3-1]; - <i>добирає</i> найпростіші матеріали та прилади, які можна застосувати [2 ПРО 1-1.3-2]
Спостерігаю за обраними з цікавості природними явищами та об'єктами. Експериментую за допомогою органів чуття та найпростіших приладів	Учень / учениця: - <i>проводить</i> (самостійно або в групі) прості спостереження / досліди [2 ПРО 1-1.4-1]; - <i>застосовує</i> за потреби найпростіші матеріали та прилади, зокрема лінійку, лупу, терези, термометр [2 ПРО 1-1.4-2]

<p>Описую, що нового я дізнався / дізналася, спостерігаючи та експериментуючи</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описує етапи розвитку рослин [2 ПРО 1-1.5-1]; - описує, як вода перетворюється на пару або лід / сніг, як тане лід / сніг, утворюється роса / іній / туман / дощ / паморозь [2 ПРО 1-1.5-2]; - описує зміни, що відбуваються з повітрям (розширення під час нагрівання і стискання під час охолодження) [2 ПРО 1-1.5-3]; - розрізняє складники ґрунту (пісок, глина, каміння тощо) [2 ПРО 1-1.5-4]; - розрізняє звуки за джерелом, гучністю [2 ПРО 1-1.5-5]; - розрізняє музикальні звуки, звуки мовлення і шуми [2 ПРО 1-1.5-6]; - пояснює, що люди сприймають звуки по-різному [2 ПРО 1-1.5-7]; - описує, як виникають «сонячні зайчики» [2 ПРО 1-1.5-8]; - пояснює, чому утворюється тінь [2 ПРО 1-1.5-9]; - розрізняє об'єкти, які випромінюють світло, прозорі та непрозорі об'єкти [2 ПРО 1-1.5-10]; - пояснює, що люди бачать світ по-різному [2 ПРО 1-1.5-11]
<p>Пояснюю те, про що дізнався / дізналася. Радію пізнанню нового, розуміючи, що помилки – невід'ємна частина пізнання</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розповідає про власні емоції, які виникають під час спостереження та експериментування [2 ПРО 1-1.6-1]; - пояснює, що помилки можуть допомогти у дослідженні [2 ПРО 1-1.6-2]
<p>Знаходжу інформацію на запропоновану тему</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовує інформацію з відомих та запропонованих іншими джерел (книги, фільми тощо) [2 ПРО 1-2.1-1]; - запитує, щоб довідатися більше про природу [2 ПРО 1-2.1-2]; - визначає, якої інформації не вистачає для дослідження [2 ПРО 1-2.1-3]; - вказує на інформацію, яку не розуміє [2 ПРО 1-2.1-4]
<p>Зображаю інформацію про довкілля у вигляді зображення, таблиці, схеми</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фіксує здобуту інформацію / дані словами, малюнками, символами, за допомогою цифрових аудіо-, відео-, фотопристроїв [2 ПРО 1-2.2-1]; - записує результати дослідів (наприклад, у таблицю) [2 ПРО 1-2.2-2]
<p>Вирізняю поняття, об'єкти, пов'язані з довкіллям</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - співвідносить об'єкти та явища живої і неживої природи з їхніми зображеннями / описами і навпаки [4 ПРО 1-4.1-1]; - вирізняє істотну інформацію про природу [4 ПРО 1-

<p>Розмірковую, чи все, про що я дізнався / дізналася, істинне</p>	<p>4.1-2]</p> <p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - на основі власного досвіду <i>знаходить</i> підтвердження правдивості відомостей про природу, висловлює свою думку про це [2 ПРО 1-4.2-1]; - <i>розрізняє</i> фантастичне уявлення про об'єкти природи і факти про них на основі доступних джерел [2 ПРО 1-4.2-2]; - <i>запитує</i> в дорослих про правдивість здобутої інформації [2 ПРО 1-4.2-3]
<p>Знаходжу спільні і відмінні ознаки об'єктів. Групую об'єкти довкілля за однією або кількома ознаками</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>розпізнає</i> об'єкти довкілля (за кольором, смаком, формою, звуком тощо) [2 ПРО 1-4.3-1]; - <i>розрізняє</i> живі і неживі природні об'єкти [2 ПРО 1-4.3-2]; - <i>розрізняє</i> дикорослі й культурні рослини [2 ПРО 1-4.3-3]; - <i>розрізняє</i> дерева, кущі, трав'янисті рослини [2 ПРО 1-4.3-4]; - <i>порівнює</i> листяні і хвойні, вічнозелені і листопадні рослини [2 ПРО 1-4.3-5]; - <i>розпізнає</i> за деякими ознаками комах, павуків, раків, риб, жаб, птахів і звірів [2 ПРО 1-4.3-6]; - <i>порівнює</i> свійських і диких тварин [2 ПРО 1-4.3-7]; - <i>спостерігає</i> за перелітними і осілими птахами своєї місцевості й <i>описує</i> їхню поведінку [2 ПРО 1-4.3-8]; - <i>досліджує</i> свій організм [2 ПРО 1-4.3-9]
<p>Пропонований зміст</p> <p>Природа навколо мене. Жива й нежива природа. Як людина пізнає світ. Органи чуття, за допомогою яких людина пізнає навколишній світ. Об'єкти живої і неживої природи та їхні ознаки (величина, колір, форма, смак тощо). Спостереження та експеримент як основні методи дослідження. Здогад (гіпотеза). Прилади, які допомагають досліджувати природу. Дотримання правил безпеки під час проведення спостережень та дослідів. Сонце – джерело світла і тепла. Спостереження за сезонними змінами у природі. Спостереження за утворенням тіні від предметів. Спостереження за рослинами і тваринами в різні пори року. Повітря та його властивості. Вимірювання температури повітря. Вода та її властивості. Вимірювання температури води. ґрунт. Дослідження складу ґрунту. Значення ґрунту та його охорона. Різноманітність рослин. Будова рослин (корінь, квітка, стебло, листки, плоди). Плоди і насіння.</p>	

Добування олії з насіння соняшника.
 Спостереження за етапами розвитку рослин.
 Догляд за кімнатними рослинами. Умови вирощування рослин.
 Охорона рослин.
 Тварини дикі і свійські. Спостереження за тваринами (комахами, павуками, рибами, жабами, птахами, звірами).
 Охорона природи. Червона книга України. Заповідники

2. Змістова лінія «Я у природі»

1	2
<p>Виявляю та описую очевидні зв'язки у природі; пояснюю, чому потрібно їх враховувати у життєдіяльності людини</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначає та описує місце свого проживання [2 ПРО 2-3.1-1]; - описує Україну, її найважливіші географічні об'єкти, показує розташування України на карті [2 ПРО 2-3.1-2]; - описує об'єкти природи своєї місцевості за певними ознаками [2 ПРО 2-3.1-3]; - спостерігає за добовими та сезонними змінами у природі [2 ПРО 2-3.1-4]; - називає пори року та відповідні їм місяці; тривалість доби і року [2 ПРО 2-3.1-5]; - описує поведінку тварин у різні пори року [2 ПРО 2-3.1-6]; - описує життєвий цикл рослин у різні пори року [2 ПРО 2-3.1-7]; - установлює взаємозв'язок між порою року і погодою [2 ПРО 2-3.1-8]; - розуміє прогноз погоди на радіо і телебаченні, дослухається до цих прогнозів (наприклад, одягається відповідно до них) [2 ПРО 2-3.1-9]; - описує вплив Сонця на сезонні явища в природі, пояснює причини змін пір року [2 ПРО 2-3.1-10]; - розповідає про форму Землі [2 ПРО 2-3.1-11]; - пояснює значення сонячного світла для живих організмів [2 ПРО 2-3.1-12]; - розповідає про можливі загрози з боку тварин (небезпечні і хворі тварини), рослин (отруйні частини рослин) та грибів (отруйні гриби), пояснює, як діяти в разі загрози [2 ПРО 2-3.1-13]
<p>Дбаю про чистоту довкілля. Доглядаю за рослинами і тваринами</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дотримується правил поведінки в довкіллі і пояснює ці правила іншим [2 ПРО 2-3.2-1]; - вирощує рослини вдома, у школі [2 ПРО 2-3.2-2]; - доглядає за домашніми тваринами, піклується про диких тварин [2 ПРО 2-3.2-3]; - не завдає шкоди тваринам і рослинам під час дослідів та експериментів [2 ПРО 2-3.2-4]; - не смітить, пояснює про негативні наслідки викидання сміття у лісах, парках, забруднення водойм [2 ПРО 2-3.2-5];

	<ul style="list-style-type: none"> - сортує сміття (папір, пластик, скло, метал) [2 ПРО 2-3.2-6]; - розповідає про тривалість розпаду поліетилену, пластику і зменшує споживання цих матеріалів у своєму побуті [2 ПРО 2-3.2-7]; - пояснює загрозу для довкілля дій людини (випалювання стерні, спалювання сміття, забруднення повітря та води) [2 ПРО 2-3.2-8]
Пояснюю, навіщо потрібно берегти природні ресурси, і намагаюся це робити	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пояснює, чому і як потрібно ошадно використовувати природні ресурси – воду, тепло, електроенергію [2 ПРО 2-3.4-1]; - пояснює, як бережливе ставлення до їжі, одягу, книжок, предметів побуту зберігає природу [2 ПРО 2-3.4-2]
<p>Пропонований зміст</p> <p>Україна – моя країна. Рідний край. Природа рідного краю. Моє місто (село). Моя адреса. Сонце та його значення для життя на Землі. Повітря. Значення повітря для живої природи. Вода. Значення води у природі та житті людини. Водойми рідного краю. Ґрунт. Значення ґрунту для живої природи. Рослини і тварини рідного краю. Поняття про форму Землі. Глобус – модель Землі. Обертання Землі навколо власної осі та Сонця. Рік. Доба. Вплив Сонця на сезонні явища в природі. Пори року та їхні ознаки. Погода та її елементи. Особливості життя рослин і тварин у різні пори року. Людина. Взаємозв'язок людини і природи. Правила безпечної поведінки в довкіллі. Взаємозв'язки в природі. Рослини і тварини рідного краю, які потребують особливої охорони. Охорона природи</p>	
<p>3. Змістова лінія «Я в рукотворному світі»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
Наводжу приклади використання винаходів людства в побуті	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнає природні та рукотворні (штучні) об'єкти [2 ПРО 3-3.3-1]; - порівнює рукотворні (штучні) об'єкти за певними властивостями [2 ПРО 3-3.3-2]; - розрізняє природне і створене людиною довкілля [2 ПРО 3-3.3-3]; - пояснює, як використовувати штучні матеріали (пластмасу, гуму, скло, метал, папір) на основі їхніх властивостей [2 ПРО 3-3.3-4];

	<p>- описує, з чого виготовляють папір, скло тощо [2 ПРО 3-3.3-5];</p> <p>- пояснює вплив штучних матеріалів та рукотворних об'єктів на довкілля [2 ПРО 3-3.3-6];</p> <p>- наводить приклади того, як рукотворні (штучні) об'єкти (серед них і механізми) допомагають людині [2 ПРО 3-3.3-7];</p> <p>- описує деякі найважливіші винаходи людства [2 ПРО 3-3.3-8]</p>
Пропоную різні способи використання об'єктів довкілля	<p>Учень / учениця:</p> <p>- пропонує способи повторного використання рукотворних об'єктів [2 ПРО 3-4.4-1]</p>
<p>Пропонований зміст</p> <p>Людина і довкілля.</p> <p>Природні, штучні та рукотворні об'єкти, їхнє значення для людини.</p> <p>Рукотворні тіла та матеріали, їхні властивості.</p> <p>Використання природних і штучних матеріалів у побуті.</p> <p>Винаходи людства та їхній вплив на життєдіяльність людини.</p> <p>Вплив людини на довкілля. Охорона природи</p>	

Технологічна освітня галузь

Обов'язкові результати навчання (1-2 клас)	Очікувані результати навчання (1-2 клас)
1	2
1. Змістова лінія «Технічна творчість та техніка»	
Добираю конструкційні матеріали	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняє конструкційні матеріали візуально та на дотик [2 ТЕО 1-1.3-1]; - добирає конструкційні матеріали для виготовлення виробу з готових елементів (використання металевих, дерев'яних чи пластмасових конструкторів; готових елементів з паперу, пластику, деревини, пінопласту та інших для макетування) [2 ТЕО 1-1.3-2]; - добирає конструкційні матеріали відповідно до їх властивостей для виготовлення виробу: папір, пластилін, полімерна глина чи солоне тісто, тканина, нитки; неткані, природні та інші матеріали [2 ТЕО 1-1.3-3]; - розрізняє види паперу, картону, ниток та визначає сфери їх застосування [2 ТЕО 1-1.3-4]
Планую власну діяльність, прогноую кінцевий результат	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прогноує, яким має бути виріб [2 ТЕО 1-1.1-1]; - планує послідовність технологічних операцій з допомогою дорослих (використання технологічних карт) [2 ТЕО 1-1.1-2]
Моделую, конструюю та виготовляю виріб із готових елементів із допомогою дорослих. Виготовляю та оздоблюю виріб	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - моделює та конструює виріб з деталей конструктора, користуючись графічним зображенням схем, за власним задумом самостійно чи з допомогою дорослих [2 ТЕО 1-1.4-1]; - задумує конструкцію виробу та конструює його з елементів конструкторів або інших готових елементів (коробки, банки, пластикові пляшки тощо) [2 ТЕО 1-1.4-2]; - створює задані форми (на підставі лише обрисів силуету) з використанням Танграму [2 ТЕО 1-1.4-3]; - створює виріб за зразком (шаблоном) та власним задумом самостійно чи із допомогою дорослих із використанням паперу, картону, ниток, нетканих чи природних матеріалів (предметні та сюжетні аплікації з природного матеріалу, нескладні сюжетні композиції, вироби в техніці оригамі, макети виробів із штучних матеріалів та картону, вироби об'ємної форми з паперу) [2 ТЕО 1-1.4-4]; - демонструє вміння різати нитки, папір, картон ножицями по прямій, кривій та ламаній лінії за запропонованим зразком (шаблоном) [2 ТЕО 1-1.4-5]; - розміщує елементи виробу на площині [2 ТЕО 1-1.4-6]; - розкриває послідовність дій та дотримується її під час виготовлення виробів із природних матеріалів, під час виготовлення та оздоблення об'ємних виробів, самостійно або з допомогою

	<p>дорослих [2 ТЕО 1-1.4-7];</p> <ul style="list-style-type: none"> - аргументує послідовність та доцільність виготовленого виробу [2 ТЕО 1-1.4-8]; - оздоблює виріб за зразком та власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками та іншими матеріалами [2 ТЕО 1-1.4-9]
Виконую прості технологічні операції	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконує знайомі технологічні операції з конструкційними матеріалами з допомогою дорослих та самостійно (склеювання, складання, зв'язування тощо) [2 ТЕО 1-1.5-1]; - пояснює вибір моделі, яку він / вона сконструював / -ла, спираючись на запитання дорослих [2 ТЕО 1-1.5-2]
<p>Пропонований зміст</p> <p>Матеріали, інструменти та пристосування, необхідні для роботи. Добір конструкційних матеріалів, інструментів та пристосувань для виготовлення виробу. Планування виготовлення виробу. Моделювання, конструювання та виготовлення виробів із готових елементів деталей конструктора за графічним зображенням, схемою та за власним задумом. Танграм. Розміщення елементів виробу на площині, з'єднання елементів у виріб. Технологічна послідовність у виготовленні виробів за зразком та власним задумом. Послідовність дій під час виготовлення паперових об'ємних фігур. Макетування. Виготовлення й оздоблення об'ємних виробів. Виготовлення об'ємних форм із паперу. Послідовність дій під час виготовлення виробів технікою «Орігамі». Картон та пінопласт як штучний матеріал для макетування. Використання у роботі пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста (плоскі та об'ємні форми); тканини, ниток, нетканих матеріалів (пласка та об'ємна аплікація на основі простих симетричних та асиметричних форм), природних матеріалів та інших матеріалів (пласкі та об'ємні вироби). Оздоблення виробів за власним задумом бісером, лелітками, тасьмою, стрічками тощо. Організація робочого місця на уроці. Загальні правила безпеки на уроках технологій. Пропоновані об'єкти праці: об'ємні моделі транспортних засобів, будинків, веж, роботів тощо; вироби, виготовлені технікою «Орігамі»; сюжетні та предметні аплікації з паперу, тканини, ниток, нетканих матеріалів, пластиліну, природних матеріалів; листівки, закладки; об'ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; ялинкові прикраси об'ємної форми з паперу, тканини, ниток, нетканих та інших матеріалів</p>	
2. Змістова лінія «Світ технологій»	
1	2
Аналізую зображення схем та керуюся ними у процесі роботи	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізує зображення схем технологічної послідовності за допомогою дорослих та дотримується їх у процесі роботи (використання технологічних карт, графічних зображень, малюнків) [2 ТЕО 2-2.1-1]; - розмічає прямі лінії на папері і картоні [2 ТЕО 2-2.1-2]; - самостійно чи з допомогою дорослих креслить розгортки прямокутної форми [2 ТЕО 2-2.1-3]

Дотримуюся безпечних прийомів праці	Учень / учениця: - <i>дотримується</i> безпечних прийомів праці під час використання інструментів та пристосувань (використання клею, ножиць, шпильок, гачків тощо) [2 ТЕО 2-4.3-1]; - <i>організовує</i> безпечне робоче місце з допомогою дорослих [2 ТЕО 2-4.3-2]
Спостерігаю обмеженість ресурсів і пояснюю потребу їх ощадного використання. Сортирую побутові відходи	Учень / учениця: - <i>бере до уваги</i> необхідність економного використання конструкційних матеріалів [2 ТЕО 2-3.2-1]; - <i>самостійно</i> чи під керівництвом дорослих <i>створює виріб</i> , повторно використовуючи матеріали (вироби з пластику, паперу, тканини, фольги та інше) [2 ТЕО 2-3.2-2]; - <i>аргументує</i> доцільність вторинного використання матеріалів та використовує їх для виготовлення виробів самостійно чи із допомогою дорослих [2 ТЕО 2-3.2-3]
Презентую результати власної діяльності	Учень / учениця: - <i>самостійно</i> чи з допомогою дорослих <i>демонструє</i> результати власної діяльності [2 ТЕО 2-1.5-3]; - <i>описує</i> , спираючись на запитання дорослих, чого хотів / -ла досягти [2 ТЕО 2-1.5-4]

Пропонований зміст

Елементи графічної грамоти.

Лінії. Правила розмічання ліній на папері і картоні.

Розгортки прямокутної форми. Виготовлення розгорток прямокутної форми.

Використання зображення схем для послідовного виготовлення виробу з допомогою дорослих та самостійно.

Властивості конструкційних матеріалів (види паперу, картону, ниток).

Виготовлення об'ємних виробів з елементами вторинних матеріалів.

Безпечні прийоми праці під час застосування інструментів та пристосувань.

Економне використання матеріалів.

Презентація власної (колективної) діяльності із допомогою дорослих.

Пропоновані об'єкти праці: сюжетні та предметні аплікації з паперу, пластиліну, природних та штучних матеріалів; об'ємні статичні моделі (фігури) з пластиліну, полімерної глини чи соленого тіста; об'ємні макети виробів із штучних матеріалів; моделювання та створення виробу із використанням вторинних матеріалів; виготовлення розгорток прямокутної форми з паперу чи картону.

3. Змістова лінія «Світ ремесел»

1	2
Спостерігаю за процесом виготовлення виробу народними майстрами	Учень / учениця: - <i>зіставляє</i> та <i>розрізняє</i> вироби, виготовлені традиційними та сучасними ремеслами (гончарство, ткацтво, витинанка, різьблення та інше) [2 ТЕО 3-2.2-1]; - <i>пояснює</i> важливість відродження та збереження традиційних ремесел [2 ТЕО 3-2.2-2]
Створюю та оздоблюю виріб,	Учень / учениця: - <i>виготовляє</i> та <i>оздоблює</i> виріб із допомогою дорослих чи

застосовуючи технології традиційних ремесел	самостійно, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів: витинанка, вишивка та інше) [2 ТЕО 3-2.1-4 / 2 ТЕО 3-2.2-3]
Пропонований зміст	
Створення та оздоблення простих виробів із допомогою дорослих чи самостійно за зразком та власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва. Техніка «Витинанка». Розрізнення витинанки з-поміж інших виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Послідовність дій під час виготовлення витинанки за шаблоном чи власним задумом. Пропоновані об'єкти праці: вироби з елементами витинанки, вироби з глини, ниток, тканини тощо	
4. Змістова лінія «Побут»	
1	2
Виконую найпростіші дії. Організую робоче місце	Учень / учениця: - виконує найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядкування особистих речей) [2 ТЕО 4-4.2-1]; - спільно з дорослими <i>організовує</i> та прибирає робоче місце відповідно до власних потреб та визначених завдань (організація особистого побуту) [2 ТЕО 4-4.2-2]
Планую та реалізую найпростіші трудові дії	Учень / учениця: - разом із дорослими <i>планує та реалізовує</i> найпростіші трудові дії (ремонтує іграшки, книжки, доглядає за рослинами і тваринами, готує страви за рецептами, доглядає за одягом та взуттям) [2 ТЕО 4-4.1-1]; - дотримується правил поведінки за столом, користується столовим посудом за призначенням [2 ТЕО 4-4.1-2]; - <i>володіє початковими навичками</i> сервірування столу [2 ТЕО 4-4.1-3]
Розраховую матеріали для виконання завдання	Учень / учениця: - спільно з дорослими <i>розраховує</i> приблизну кількість необхідних матеріалів для виконання простого завдання [2 ТЕО 4-3.1-1]; - самостійно <i>робить припущення</i> про потрібну кількість матеріалів для виконання простого завдання [2 ТЕО 4-3.1-2]

Пропонований зміст

Організація власної життєдіяльності.

Розв'язування практичних завдань у власному побуті.

Культура харчування.

Правила поведінки за столом.

Столовий посуд різного призначення.

Сервірування столу.

Організація робочого місця відповідно до визначених потреб і завдань.

Планування та реалізація найпростіших трудових дій (ремонт іграшок, книжок, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування страв за рецептами; догляд за одягом та взуттям).

Розрахунок матеріалів та витрат для виконання простого завдання.

Пропоновані об'єкти праці: сервірування столу; прості страви: бутерброди / канапки, чай тощо; простий ремонт книжок, іграшок; догляд за рослинами і тваринами; догляд за одягом та взуттям тощо

Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
1. Змістова лінія «Безпека»	
Розпізнаю та описую небезпеку вдома, у школі та довкіллі	Учень / учениця: - розпізнає ситуації небезпеки вдома, на вулиці або у школі та пояснює, що робити в цих ситуаціях [2 СЗО 1-2.1-1]; - пояснює ситуації, у яких побутові прилади, речовини можуть бути небезпечними для людини [2 СЗО 1-2.1-2]; - описує дії, доцільні в разі небезпечної ситуації з вогнем, водою, газом, вибухонебезпечними предметами та речовинами [2 СЗО 1-2.1-3]; - описує дії, доцільні в разі контакту з незнайомою людиною [2 СЗО 1-2.1-4]; - розпізнає предмети, до яких не можна торкатися (забуті сторонніми людьми речі, зброя тощо) [2 СЗО 1-2.1-5]
Пояснюю, що кожна дія (рішення) має наслідки	Учень / учениця: - пояснює можливі наслідки для себе від власної необачної поведінки вдома [2 СЗО 2.2-1]; - пояснює можливі небезпеки, з якими може стикатися людина в довкіллі [2 СЗО 2.2-2]; - прогнозує наслідки небезпечної поведінки з підозрілими предметами, забутими речами, вибуховими пристроями та зброєю [2 СЗО 2.2-3]

<p>Визначаю позитивні і негативні впливи на вибір здорової та безпечної поведінки</p>	<p>Учень / учениця: - розрізняє корисні та шкідливі впливи на вибір безпечної поведінки з боку батьків, учителів, друзів, ЗМІ тощо [2 СЗО 1-3.3-1]; - пояснює, як правила та їх дотримання впливають на безпеку в довіллі, зокрема вдома, у школі [2 СЗО 1-3.3-2]</p>
<p>Вирішую, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p>	<p>Учень/учениця: - обирає безпечну дорогу, розробляє безпечний маршрут до / зі школи з урахуванням правил дорожнього руху [2 СЗО 1-2.3-1]; - обирає свої дії як учасник дорожнього руху з найменшим ризиком [2 СЗО 1-2.3-2]</p>
<p>Пояснюю, від чого залежить безпека вдома, у школі та довіллі</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює правила безпечної поведінки вдома (з побутовими приладами, речовинами тощо) [2 СЗО 1-2.4-1]; - дотримується правил безпечної поведінки в різних ситуаціях [2 СЗО 1-2.4-2]; - розрізняє основні знаки та символи дорожнього руху [2 СЗО 1-2.4-3]; - розрізняє підозрілі предмети (забуті речі, зброя та її елементи тощо) та пояснює, куди і як звернутися з повідомленням про знахідку [2 СЗО 1-2.4-4]</p>
<p>Визначаю, до кого і як звернутися по допомогу; описую приклади такої діяльності</p>	<p>Учень / учениця: - визначає осіб, які можуть надати допомогу в разі небезпеки [2 СЗО 1-1.3-1]; - описує приклади діяльності служб допомоги в небезпечних ситуаціях та ідентифікує їх телефони [2 СЗО 1-1.3-2]; - демонструє, як попросити допомоги при потребі [2 СЗО 1-1.3-3]; - пояснює, яку просту першу допомогу можна надати [2 СЗО 1-1.3-4]</p>
<p>Ідентифікую знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки</p>	<p>Учень / учениця: - розрізняє найважливіші попереджувальні знаки та символи, пояснює, що вони означають [2 СЗО 1-4.2-1]; - визначає місця, де можна безпечно відпочити [2 СЗО 1-4.2-2]</p>
<p>Демонструю поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p>	<p>Учень / учениця: - розпізнає вияви неповаги та приниження [2 СЗО 1.1-1]; - уникає виявів неповаги та приниження у власній поведінці [2 СЗО 1-1.1-2]; - належно реагує на цькування, тиск та приниження [2 СЗО 1-1.1-3]; - пояснює, що всі люди (зокрема діти) мають право</p>

	<p>захистити свою гідність і недоторканість свого тіла [2 СЗО 1-1.1-4];</p> <p>- пояснює, як безпечно і без шкоди для здоров'я поводитися в мережі [2 СЗО 1-1.1-5]</p>
<p>Пропонований зміст</p> <p>Безпека і небезпека.</p> <p>Вплив оточення на вибір безпечної поведінки (батьки, вчителі, друзі тощо).</p> <p>Джерела допомоги в небезпечних ситуаціях (батьки, сусіди, родичі, служба надзвичайних ситуацій).</p> <p>Діяльність служб допомоги в небезпечних ситуаціях та їх ідентифікація (поліція, пожежники, швидка допомога тощо).</p> <p>Можливі загрози з боку людей, правила поведінки.</p> <p>Безпека в школі.</p> <p>Шкільні приміщення, їх розміщення та правила безпечної поведінки в них (клас, коридори, їдальня, спортзал, туалет тощо).</p> <p>Імовірні небезпечні ситуації у школі. Шляхи виходу зі школи.</p> <p>Безпечна поведінка на шкільному подвір'ї.</p> <p>Безпека у довкіллі.</p> <p>Безпечна дорога до/ зі школи.</p> <p>Правила пішохідного руху.</p> <p>Безпечна поведінка на екскурсії.</p> <p>Безпечна поведінка на природі (ліс, водойми, гори тощо).</p> <p>Безпечні місця для ігор і розваг.</p> <p>Ознаки підозрілих предметів, забутих речей, вибухових пристроїв та зброї, куди звертатися в ситуаціях, пов'язаних із ними.</p> <p>Безпека вдома.</p> <p>Імовірні небезпечні ситуації (з побутовими приладами, побутовою хімією тощо).</p> <p>Правила безпечної поведінки вдома. Надання першої допомоги при нескладних травмах</p>	
<p>2. Змістова лінія «Здоров'я»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
<p>Пояснюю, що кожна дія (рішення) має наслідки</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описує свої почуття в різних ситуаціях [2 СЗО 2-2.2-4]; - пояснює, чому небезпечно та шкідливо дражнити або залякувати інших [2 СЗО 2-2.2-5]; - описує залежність між фізичною активністю та потребою в їжі та воді [2 СЗО 2-2.2-6]
<p>Відзначаю зміни, що відбуваються зі мною, і приймаю їх</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описує зміни власних емоцій, почуттів (настрою) [2 СЗО 2-3.2-1]; - визначає, як змінюється людське тіло з віком [2 СЗО 2-3.2-2]; - відзначає зміни у своєму тілі у процесі дорослішання, хвороби, втоми, фізичної активності [2 СЗО 2-3.2-3]; - наводить приклади зародження та розвитку живих істот [2 СЗО 2-3.2-4]

<p>Визначаю позитивні і негативні впливи на вибір здорової та безпечної поведінки</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>пояснює</i> вплив способу життя, здорової поведінки та корисних звичок на здоров'я людини [2 СЗО 2-3.3-3]; - <i>розрізняє</i> позитивні і негативні впливи оточення на вибір здорового способу життя (сім'я, вчителі, лікарі, однолітки, ЗМІ) [2 СЗО 2-3.3-4]; - <i>пояснює</i> важливість руху та активної поведінки для себе та інших [2 СЗО 2-3.3-5]; - <i>пояснює, як запобігти</i> неінфекційним та інфекційним захворюванням (спосіб життя, правила гігієни, щеплення) [2 СЗО 2-3.3-6]; - <i>пояснює, як поводитися</i> поруч із людьми з неінфекційними та інфекційними захворюваннями [2 СЗО 2-3.3-7]; - <i>пояснює</i> роль щеплення для попередження інфекційних захворювань [2 СЗО 2-3.3-8]; - <i>пояснює</i> важливість впливу питної води на організм [2 СЗО 2-3.3-9]; - <i>описує</i> шкоду від вживання алкоголю, тютюну, наркотиків, можливого хибного вживання інших речовин [2 СЗО 2-3.3-10]; - <i>порівнює</i> вплив різних емоцій та почуттів на себе та інших [2 СЗО 2-3.3-11]
<p>Уважно слухаю, запитую про потреби інших та висловлююся так, щоб не образити іншого</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>виражає</i> словесно і несловесно потреби, бажання, почуття [2 СЗО 2-4.4-1]; - <i>відстоює</i> свою позицію, за потреби кажучи «ні» [2 СЗО 2-4.4-2]; - <i>визначає</i> осіб, від яких може отримати інформацію про вживання ліків та користування предметами домашнього вжитку [2 СЗО 2-4.4-3]; - <i>розрізняє</i> родинні зв'язки, дружні, ділові стосунки та подружнє життя [2 СЗО 2-4.4-4]; - <i>пояснює, чому</i> треба ставитися з повагою до інших осіб, їхнього походження [2 СЗО 2-4.4-5]
<p>Демонструю поведінку, яка запобігає або зменшує ризики для життя і здоров'я</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>дотримується</i> правил щодо догляду за своїм тілом, одягом, особистими речами [2 СЗО 2-1.1-6]; - <i>використовує</i> відповідні назви частин тіла та органів для повідомлення про самопочуття чи проблеми зі здоров'ям (біль, дискомфорт тощо) [2 СЗО 2-1.1-7]; - <i>визначає</i> осіб, до яких може звертатися при поганому самопочутті [2 СЗО 2-1.1-8]
<p>Визначаю здорові і шкідливі звички</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>пояснює, як</i> харчування впливає на здоров'я людини [2 СЗО 2-3.1-1]; - <i>розрізняє</i> продукти за походженням (напр., рослинного, тваринного тощо) [2 СЗО 2-3.1-2];

	<p>- пояснює, що таке хибне використання речовин (напр., ліки – не за призначенням або в надмірних кількостях) [2 СЗО 2-3.1-3];</p> <p>- розпізнає безпечні і небезпечні речовини [2 СЗО 2-3.1-4];</p> <p>- розрізняє здорові та шкідливі звички, пояснює їхній вплив на безпеку, здоров'я і добробут людини [2 СЗО 2-3.1-5]</p>
Розпізнаю, що приносить задоволення та користь	<p>Учень / учениця:</p> <p>- розрізняє корисні і шкідливі продукти харчування [2 СЗО 2-3.4-1];</p> <p>- пояснює важливість споживання продуктів своєї місцевості [2 СЗО 2-3.4-2];</p> <p>- наводить приклади українських національних страв та страв інших країн [2 СЗО 2-3.4-3];</p> <p>- пояснює важливість сну та відпочинку (активного і пасивного) для належного розвитку організму та збереження здоров'я [2 СЗО 2-3.4-4]</p>
Вирішую, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я	<p>Учень / учениця:</p> <p>- описує безпечне й відповідальне вживання їжі, використання ліків, побутових засобів [2 СЗО 2-2.3-3];</p> <p>- демонструє дії, спрямовані на подолання страху [2 СЗО 2-2.3-4]</p>
Ідентифікую знаки, символи і попередження щодо ймовірної небезпеки	<p>Учень / учениця:</p> <p>- добирає продукти харчування, орієнтуючись на позначки на упакованні [2 СЗО 2-4.2-3];</p> <p>- визначає місця, де можна харчуватися здорово [2 СЗО 2-4.2-4]</p>
Визнаю важливість помірності у споживанні послуг та продукції	<p>Учень / учениця:</p> <p>- пояснює, що переїдати – шкідливо [2 СЗО 2-4.5-1];</p> <p>- пояснює, що важлива помірність під час перегляду телебачення та користування цифровими пристроями, дотримується цих обмежень у побуті [2 СЗО 2-4.5-2]</p>
Протидію виявам тиску, неповаги та приниження щодо мене	<p>Учень / учениця:</p> <p>- визначає дії, які його / її ображають [2 СЗО 2-1.2-1];</p> <p>- підтримує та приймає інших [2 СЗО 2-1.2-2];</p> <p>- демонструє відсторонення від неприйнятних дотиків з боку інших людей; повідомляє про це дорослих, яким довіряє [2 СЗО 2-1.2-3]</p>
Розпізнаю здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідую її	<p>Учень / учениця:</p> <p>- встановлює дружні стосунки з дітьми своєї та іншої статі [2 СЗО 2-1.4-1];</p> <p>- пояснює функції та значення батьків для кожної людини [2 СЗО 2-1.4-2];</p> <p>- пояснює правила моральної поведінки вдома, у школі [2 СЗО 2-1.4-3]</p>

<p>Пояснюю важливість навчання у школі для життя та добробуту</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює, чому навчання допомагає зберегти здоров'я [2 СЗО 2-4.6-1]; - пояснює, як бути прикладом здорової поведінки для інших [2 СЗО 2-4.6-2]</p>
<p>Упорядковую власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює, чому належні для збереження здоров'я умови сприяють навчанню [2 СЗО 2-4.1-1]; - застосовує різні способи зняття втоми (за допомогою гімнастики, дихальних вправ, музики, прогулянки, зміни виду діяльності тощо) [2 СЗО 2-4.1-2]</p>
<p>Пропонований зміст</p> <p><i>Здоров'я та його складники.</i> <i>Психічний та емоційний складники здоров'я.</i> Емоції (позитивні і негативні), їх зміни в різних ситуаціях та вплив на організм. Життєрадісність і здоров'я. Фізичний складник здоров'я. Людське тіло і зміни в ньому. Народження і розвиток живої істоти. Індивідуальні особливості її росту й розвитку (прийняття змін). Особиста гігієна. Режим дня. Фізичні вправи і здоров'я (загартовування, постава тощо). Утома і способи її зняття. Активний і пасивний відпочинок. Харчування і здоров'я. Продукти харчування (корисні, некорисні, шкідливі). Здоров'я і хвороби. Самопочуття. Інфекційні та неінфекційні захворювання. Профілактика інфекційних захворювань (гігієна, щеплення, карантин тощо). Хибне використання/ вживання речовин (побутова хімія, ліки тощо). Соціальний та духовний складники здоров'я. Повага до себе та інших людей. Спілкування. Правила спілкування. Уміння товаришувати. Стосунки з дітьми своєї та іншої статі. Гиск, неповага, приниження і протидія їм. Небезпека та шкода для здоров'я від агресивної поведінки. Здорова поведінка та корисні звички, їх вплив на збереження здоров'я. Піклування про здоров'я в сім'ї. Народні традиції, родинні свята і здоров'я</p>	
<p>3. Змістова лінія «Добробут»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
<p>Розпізнаю, що приносить задоволення та користь</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює, яка діяльність приносить і радість, і користь [2 СЗО 3-3.4-5]; - розрізняє ознаки добробуту людини [2 СЗО 3-3.4-6]</p>

<p>Пояснюю потреби свої та інших та визначаю, від кого та від чого залежить задоволення моїх потреб</p>	<p>Учень / учениця: - розрізняє важливі і менш важливі потреби, визначає доступні шляхи їх задоволення [2 СЗО 3-4.3-1]; - складає перелік речей, необхідних для конкретної життєвої ситуації [2 СЗО 3-4.3-2]; - пояснює, чому люди купують товари [2 СЗО 3-4.3-3]</p>
<p>Пояснюю, що кожна дія (рішення) має наслідки</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює, що кожен учинок має наслідки, спираючись на власний досвід та на приклади літературних героїв, персонажів мультфільмів тощо [2 СЗО 3-2.2-7]</p>
<p>Вирішую, як діяти у повсякденних ситуаціях без загрози для життя і здоров'я</p>	<p>Учень / учениця: - ставить перед собою мету споживати корисні продукти, складає їхній перелік [2 СЗО 3-2.3-5]; - використовує раціонально кишенькові гроші [2 СЗО 3-2.3-6]</p>
<p>Визнаю важливість помірності у споживанні послуг та продукції</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює значення грошей та матеріальних цінностей [2 СЗО 3-4.5-3]; - пояснює, що не всі потреби можна задовольнити через обмеженість ресурсів [2 СЗО 3-4.5-4]; - планує витрати кишенькових грошей [2 СЗО 3-4.5-5]</p>
<p>Розпізнаю здорову етичну поведінку (сумлінність, справедливість, чесність, відповідальність, відвагу, відданість) та наслідую її</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює, ознаки здорової етичної поведінки [2 СЗО 3-1.4-4]; - пояснює правила ощадного використання природних ресурсів (наприклад, збирання та утилізації сміття, зокрема харчових відходів, збереження водних ресурсів) [2 СЗО 3-1.4-5]; - дотримується правил етичної поведінки під час спілкування з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях [2 СЗО 3-1.4-6]; - пояснює, чому людині потрібна доброчинність [2 СЗО 3-1.4-7]; - пояснює важливість добрих учинків для людини та довкілля [2 СЗО 3-1.4-8]; - пояснює, якою має бути підприємлива людина [2 СЗО 3-1.4-9]; - пояснює, чому важливо поважати чужу власність [2 СЗО 3-1.4-10]</p>
<p>Упорядковую власне навчання відповідно до своїх потреб та рекомендованих умов</p>	<p>Учень / учениця: - пояснює важливість навчання у школі для власного добробуту [2 СЗО 3-4.1-3]; - організовує робоче місце для навчання з урахуванням умов у школі та вдома [2 СЗО 3-4.1-4]; - дотримується оптимального режиму дня [2 СЗО 3-4.1-5]</p>

<p>Уважно слухаю, запитую про потреби інших та висловлююся так, щоб не образити іншого</p>	<p>Учень / учениця: - об'єднується з іншими дітьми у групу для навчання та гри [2 СЗО 3-4.4-6]; - виконує запропоновану роль у мікрогрупі (команді), погоджуюсь із рішенням команди [2 СЗО 3-4.4-7]; - пояснює важливість дотримання меж особистого фізичного простору. [2 СЗО 3-4.4-8]</p>
<p>Розрізняю, до кого і як звернутися за допомогою; описую приклади такої діяльності</p>	<p>Учень / учениця: - розрізняє потреби близьких людей та друзів [2 СЗО 3-1.3-5]; - звертається за підтримкою до осіб, яким довіряє [2 СЗО 3-1.3-6]; - розрізняє ситуації, коли він/ вона або інші люди потребують допомоги [2 СЗО 3-1.3-7]</p>
<p>Пояснюю важливість навчання у школі для мого життя та добробуту</p>	<p>Учень / учениця: - розповідає, як від власного ставлення до навчання залежить його / її успіх і добробут в майбутньому [2 СЗО 3-4.6-3]; - визначає послідовність кроків для виконання навчального, ігрового чи дослідного завдання, напр. щодо здорового способу життя свого / родини [2 СЗО 3-4.6-4]; - планує свій вихідний день з урахуванням умов та можливостей [2 СЗО 3-4.6-5]; - розрізняє різні професії та пояснює важливість навчання для їх опанування [2 СЗО 3-4.6-6]</p>
<p>Виконую різні ролі в групі. Пояснюю, у чому цінність спільної роботи</p>	<p>Учень / учениця: - зголошується до виконання різних ролей у грі, навчанні, спільних проектах [2 СЗО 3-4.7-1]; - ініціює спільні справи, ігри, розваги [2 СЗО 3-4.7-2]; - описує цінність створеного разом [2 СЗО 3-4.7-3]</p>
<p>Пропонований зміст Культура споживання. Що таке добробут? Потреби людини (помірні і надлишкові). Помірність у споживанні. Гроші, матеріальні цінності, кишенькові гроші. Очікування, потреби та економічні реалії своєї сім'ї. Вибір одягу та корисних для здоров'я продуктів. Знаки, символи, попередження щодо продуктів харчування та промислових продуктів. Вплив реклами на вибір продуктів. Ощадність використання природних ресурсів. Підприємливість. Риси підприємливої людини. Створення цінності. Співпраця у грі, навчальних і життєвих ситуаціях. Планування вихідного дня.</p>	

Уміння вчитися.

Важливість власного навчання у школі.

Розпорядок дня школяра.

Робоче місце школяра і його впорядкування.

Кроки для виконання навчальних, ігрових та дослідницьких завдань.

Навчання і відпочинок.

Доброчинність.

Ознаки етичної поведінки.

Ситуації, коли інші люди потребують допомоги. Важливість добрих учинків для людини

Громадянська та історична освітня галузь

Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
1	2
1. Змістова лінія «Я – Людина»	
Описую себе, свій характер, захоплення, що мене вирізняє з-поміж інших	Учень / учениця: - <i>розмірковує</i> , якими рисами характеру має володіти людина і чому [2 ГІО 1-6.1-1]; - <i>аналізує</i> свою поведінку, уподобання, виділяючи риси, якими вирізняється з-посеред інших і які надають йому / їй неповторності [2 ГІО 1-6.1-2]; - <i>досліджує і представляє</i> (на прикладі однолітків і родини) неповторність кожної людини, беручи до уваги зовнішність, поведінку, характер, уподобання тощо [2 ГІО 1-6.1-3]
Встановлюю послідовність важливих для мене подій (раніше / пізніше, до / після, давно / недавно). Пояснюю, як і чому люди визначають час	Учень / учениця: - <i>пояснює</i> (спираючись на власний досвід і думки старших), навіщо людині знати точний час; бути пунктуальним / -ою у школі й удома [2 ГІО 1-1.1-1]
Описую послідовність етапів розвитку людини. Намагаюся пояснити, як події пов'язані між собою	Учень / учениця: - <i>пояснює</i> , що означає вислів «бути людиною» [2 ГІО 1-1.2-1]; - <i>пояснює</i> , як змінюється людина впродовж життя [2 ГІО 1-1.2-2]; - <i>описує</i> , як змінюються умови життя людини [2 ГІО 1-1.2-3]
Розповідаю про себе та інших (на основі спостережень, текстів)	Учень / учениця: - <i>розповідає</i> про літературні персонажі / історичні постаті, на яких хотів би / хотіла б бути схожою [2 ГІО 1-4.2-1]; - <i>складає</i> перелік чеснот / рис характеру, якими володіє літературний персонаж чи історична постать [2 ГІО 1-4.2-

	<p>2]; - пояснює, що можна, а чого не можна розповідати про себе незнайомим людям, <i>добирає приклади</i> на користь свого твердження [2 ГІО 1-4.2-3]</p>
<p>Пропонований зміст</p> <p>Я – Людина. Що означає бути Людиною. Моє ім'я, звідки воно взялося (<i>право на ім'я</i>). Моє зовнішнє та внутрішнє «Я» (<i>фізичні ознаки, почуття, думки</i>). Я – неповторний / неповторна.</p> <p>Я – особистість. Досліджую свої можливості. Виявляю мої вподобання. Аналізую свої звички. Визначаю свої знання та вміння. Описую мій характер (<i>окремі риси, на вибір учня / учениці</i>). Мій особистий простір (<i>спрощено</i>).</p> <p>Зі мною змінюється мій світ. Як я расту. Що я пам'ятаю. Навіщо я пізнаю. Чому я дію. Про що я мрію. Кола спілкування.</p> <p>Я – дитина Чи діти відрізняються від дорослих? Що означає «бути дорослим»? Які у людей є бажання і потреби. Навіщо я навчаюся. Чого хоче кожна людина (<i>віднаходимо спільні та індивідуальні цінності</i>)</p>	
<p>2. Змістова лінія «Я серед людей»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
<p>Висловлюю свої вподобання. Виокремлюю фрази або дії, які мене вразили. Обмірковую вплив моїх слів або дій на думку інших</p>	<p>Учень / учениця: - <i>розповідає</i> про свої зацікавлення, <i>пояснює</i>, як йому / їй подобається проводити дозвілля [2 ГІО 2-5.1-1]; - <i>описує</i>, які книжки / фільми / ігри він / вона любить і чому? [2 ГІО 2-5.1-2]; - пояснює, чому кожен може мати свої вподобання [2 ГІО 2-5.1-3]</p>
<p>Пояснюю, чому важливо працювати гуртом. Разом з іншими встановлюю для групи послідовність виконання дій. Виконую різні ролі в групі</p>	<p>Учень / учениця: - <i>пояснює, чому люди перебувають разом, взаємодіють</i> [2 ГІО 2-7.2-1]; - <i>залучає людей, зокрема й тих, які відрізняються від нього / неї, до спілкування, гри, навчання</i> [2 ГІО 2-7.2-2]; - <i>надає допомогу</i> тим, хто її потребує, і <i>висловлює вдячність</i> за підтримку [2 ГІО 2-7.2-3]; - уважно <i>вислуховує</i> думку співрозмовника, <i>висловлює</i> свій погляд, шануючи гідність інших [2 ГІО 2-7.2-4]</p>
<p>Пояснюю, що я можу і маю робити в сім'ї, серед однолітків, у школі. Дотримуюся правил поведінки, що засвідчують мою повагу до інших. Звертаюся за допомогою до</p>	<p>Учень / учениця: - <i>переконує</i> у важливості поваги до інших, спираючись на власний досвід і доступні джерела (почуте, прочитане) [2 ГІО 2-6.2-1]; - <i>пояснює, до кого можна звернутися по допомогу, якщо когось ображають або принижують</i> [2 ГІО 2-6.2-2]; - <i>обстоює думку</i>, що не треба замовчувати негідної</p>

старших у випадках, коли мене або когось ображають	поведінки інших [2 ГІО 2-6.2-3]
Розпізнаю вчинки і слова, які можуть підтримати або образити. Поважаю різноманітність, справедливо ставлюся до інших	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>моделює</i> ситуації / грає рольові ігри, у яких підтримує та підбадьорює інших [2 ГІО 2-6.3-1]; - <i>розпізнає</i> ситуації (із казок, оповідань, власного досвіду), у яких хтось зазнав образ, пояснює, як діяти в таких ситуаціях [2 ГІО 2-6.3-2]; - <i>встановлює</i>, що, попри неповторність кожного, всі люди рівні, бо вони – люди [2 ГІО 2-6.3-3]; - <i>висловлює припущення</i>, чому люди стають товаришами, однокласниками, друзями / опонентами, супротивниками, ворогами [2 ГІО 2-6.3-4]
Збираю інформацію та розповідаю про свою родину, однокласників, Україну. Пояснюю, що означає бути членом родини, громади. Долучаюся до родинних і національних традицій, пояснюю їхнє значення для себе	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>пояснює</i>, які почуття пов'язують його / її з близькими людьми, <i>висловлює припущення</i> про те, чим вони зумовлені [2 ГІО 2-7.1-1]; - <i>описує</i> узвичаєні правила життя своєї сім'ї / класу, <i>пояснює</i> їхнє значення для себе [2 ГІО 2-7.1-2]; - <i>описує й обмірковує</i> свої права й обов'язки в сім'ї, класі [2 ГІО 2-7.1-3]
Досліджую об'єкти громадського простору в моїй місцевості. Дотримуюся правил поведінки під час гри, прогулянок і відпочинку	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>дотримується</i> встановлених в освоєному громадському просторі (у школі, парку, на дитячому майданчику тощо) правил [2 ГІО 2-2.3-1]; - <i>пояснює</i>, чому потрібно дотримуватися встановлених правил [2 ГІО 2-2.3-2]
Розрізняю теперішнє, минуле і майбутнє (було – є – буде)	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>встановлює</i>, чим його / її дитинство відрізняється від дитинства старших родичів [2 ГІО 2-1.3-1]; - <i>описують різницю</i> між дитинством сучасних дітей та у минулому (одяг, іграшки, заняття тощо) [2 ГІО 2-1.3-2]; - <i>пояснює</i>, що життя кожного покоління відрізняється від життя іншого [2 ГІО 2-1.3-3]; - <i>зауважує і виокремлює</i> зміни, які відбулися у його / її правах (напр., звичай в школі колись і тепер) [2 ГІО 2-1.3-4]
Пояснюю, де я можу знайти потрібну інформацію. Виявляю основний зміст джерела інформації. Розпитую старших людей про	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>формулює</i> запитання до батьків, інших родичів про історію родини і <i>передає</i> в різних формах цю інформацію [2 ГІО 2-3.1-1]; - <i>розпитує</i> старших людей про минуле [2 ГІО 2-3.1-2]

минуле	
<p>Пропонований зміст</p> <p>Я і родина. Що поєднує родину? Скільки нас у родині: склад, роль та місце кожного. Право дитини на життя в родині, любов та піклування. Обов'язки батьків щодо дітей. Обов'язки дітей у сім'ї. Неправомірність насильства батьків (опікунів) над дітьми і одне до одного. Сироти та «діти вулиці»: хто вони?</p> <p>Мій рід. Схема роду. Покоління. Предки і нащадки. Дитинство наших предків. Про що розповідає родове прізвище. Родинні свята і традиції. Родинні реліквії. Якого я роду: зв'язок поколінь.</p> <p>Моє близьке оточення. Хто мені друг / подруга, а хто приятель /-ка? Чому довіряють друзі/ подрузі: приклади щирості, розуміння та підтримки у стосунках. Як виникає приязнь: приклади привітного ставлення, відкритого спілкування, взаємоповаги. Товариші у справі (партнери): однокласники, учителі та інші. Знайомство. Коли двоє – пара. Працюємо гуртом (у групі). Ми – одна команда. Як досягнути згоди: правила взаємодії.</p> <p>Люди навколо мене. Чим та як люди об'єднані у суспільстві. Що можна дізнатися, не знайомлячись: навчальне дослідження (людина у формі, школяр, спеціаліст, який надає послуги, українець тощо). Як сприймати тих, кого не знаєш? (Спрощено про багатоманітність людського суспільства, толерантність, свободу та гідність людини.)</p> <p>Я у громадському просторі. Приватний простір і громадські місця: у чому відмінність. Правила поведінки у громадських місцях, які я відвіую (у крамниці, парку, на дитячому майданчику тощо).</p> <p>Людина у світі правил. Які існують правила? Чому люди дотримуються правил. Правила добродійності. Люди – різні, але всі ми – рівні. Види дискримінації (на прикладах). Негідні (аморальні) вчинки. Як протидіяти негідним учинкам?</p>	
<p>3. Змістова лінія «Моя культурна спадщина»</p>	
<p>1</p>	<p>2</p>
<p>Встановлюю послідовність важливих для мене подій (раніше / пізніше, до / після, давно / недавно). Пояснюю, як і чому люди визначають час</p>	<p>Учень / учениця: - встановлює, спираючись на власний досвід і думки старших, коли відбувалися відомі історичні події та жили визначні особи (раніше / пізніше, до / після, давно / недавно) [2 ГІО 3-1.1-2]</p>
<p>Орієнтуюся у близькому до свого місця проживання й освоєному людьми просторі</p>	<p>Учень / учениця: - оглядає та описує пам'ятки культури рідної місцевості, відображає їх різними мистецькими засобами (напр., малює, ліпить, співає, шукає приклади он-лайн тощо) [2 ГІО 3-2.1-1]; - дотримується належних правил поведінки в місцях пам'яті, пояснює ці правила [2 ГІО 3-2.1-2]; - виявляє повагу до померлих, вишановує героїв і жертв</p>

	трагедій або злочинів проти людства [2 ГІО 3-2.1-3]
Показую, як природа дає людям засоби до існування. Описую зміни, які я спостерігаю у знайомому мені просторі, пов'язані з людською діяльністю	Учень / учениця: - пояснює , чому природа важлива для людини [2 ГІО 3-2.2-1]; - визначає , що дає природа людині [2 ГІО 3-2.2-2]; - визначає окремі зміни у ландшафті / краєвиді, пов'язані з діями людей [2 ГІО 3-2.2-3]; - пояснює , чому зберігати природу – обов'язок кожного [2 ГІО 3-2.2-4]
Досліджую об'єкти громадського простору в моїй місцевості. Дотримуюся правил поведінки під час гри, прогулянок і відпочинку	Учень / учениця: - довідується (із легенд, від старших людей) про походження місцевих назв населених пунктів і географічних об'єктів [2 ГІО 3-2.3-3]; - пояснює потребу дотримання правил у громадських місцях та під час спільних заходів, протидіє (залучаючи дорослих) їх порушенню [2 ГІО 3-2.3-4]
Збираю інформацію та розповідаю про свою родину, однокласників, Україну. Пояснюю, що означає бути членом родини, громади. Долучаюся до родинних і національних традицій, пояснюю їхнє значення для себе	Учень / учениця: - долучається до підтримання родинних і шкільних традицій, <i>бере участь</i> у громадських урочистостях тощо; пояснює їхнє значення для себе [2 ГІО 3-7.1-4]; - виготовляє доступні атрибути до свят та урочистостей [2 ГІО 3-7.1-5]; - <i>бере участь</i> у мистецьких (наприклад, театральних) акціях [2 ГІО 3-7.1-6]
Виокремлюю незрозумілі мені слова і з допомогою дорослих встановлюю їх зміст. Придумую назву твору, що відображає його зміст	Учень / учениця: - вдумливо читає короткі історичні оповідання, легенди, міфи тощо [2 ГІО 3-4.1-1]; - придумує назву до коротких текстів дитячої літератури [2 ГІО 3-4.1-2]; - виокремлює незрозумілі слова з усних та писемних текстів дитячої літератури [2 ГІО 3-4.1-3]; - запитує про значення незрозумілого слова в дорослих або довідується про це за допомогою цифрового пристрою (пошуковика) [2 ГІО 3-4.1-4]
Пропонований зміст	
Спадок відомих українців. Суспільне визнання: розмова про те, як його здобувають. Меморіальні образи України. Хто такі герої (<i>на прикладах із національної історії</i>)? Вшанування героїв і жертв: обговорення правил поведінки. Мої герої та їхні вчинки (<i>персонажі книжок, мультфільмів, кінофільмів, батьки, інші родичі, знайомі</i>).	
Визначні події. Події – результат людської діяльності. Як події стають визначними. Як мої	

близькі пам'ятають визначні події? День, коли відзначають подію. Наші шкільні (класні) свята. Дні пам'яті та пам'ятники (у близькому довкіллі).

Мій спадок. Про що розповідають нам пам'ятки природи та культури? Пам'ятки культури рідної місцевості. Про що може повідомити назва?

4. Змістова лінія «Моя шкільна та місцева громади»

1	2
Пояснюю, де я можу знайти потрібну інформацію. Виявляю основний зміст джерела інформації. Розпитую старших людей про минуле	Учень / учениця: - розповідає про видатних історичних осіб / сучасників / сучасниць, чий життя і діяльність пов'язані з місцевою громадою [2 ГІО 4-3.1-3]
Пояснюю, що я можу і маю робити в сім'ї, серед однолітків, у школі. Дотримуюся правил поведінки, що засвідчують мою повагу до інших. Звертаюся по допомогу до старших у випадках, коли мене або когось ображають	Учень / учениця: - розповідає про свої права і обов'язки як учасника / -ці шкільної та місцевої громад, пояснює важливість цих прав і обов'язків [2 ГІО 4-6.2-4]
Домовляюся з однокласниками про добрососідські правила взаємодії, дотримуюся досягнутих домовленостей, пояснюю, чому це важливо	Учень / учениця: - виробляє (з однокласниками) добрососідські правила взаємодії, переконує , що вони потрібні [2 ГІО 4-8.1-1]; - дотримується домовленостей [2 ГІО 4-8.1-2]; - добирає приклади із власного досвіду, які свідчать про його / її відповідальне ставлення до обов'язків як члена шкільної та місцевої громад [2 ГІО 4-8.1-3]
Розповідаю про проблеми, з якими стикаються моя родина, клас, обираю варіанти їх розв'язання. Долучаюся до корисних справ у родині, класі, школі	Учень / учениця: - обговорює проблеми класу, які його / її турбують, обирає один із варіантів їх розв'язання [2 ГІО 4-8.2-1]; - з'ясовує , що він / вона може робити для однокласників, шкільної спільноти; робить відповідні пропозиції на зборах класу [2 ГІО 4-8.2-2]

Пропонований зміст

Шкільна громада. Громада і гурт: спільне та відмінне (*спрощено*). Мої права у школі. Добрососідність. Обов'язки учня перед шкільною громадою. Самоврядні органи класної громади: повноваження і відповідальність. **Вироблення правил співпраці у класі.**

Місцева громада. Походження назви населеного пункту, розташування, славні події з життя громади. Відомі земляки. Громадська активність (*на прикладах*)

5. Змістова лінія «Ми – громадяни України. Ми – європейці»	
1	2
Розповідаю про Україну як про свою Батьківщину, розпізнаю державні символи України, шанобливо ставлюся до них	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>представляє</i> загальні відомості про Україну [2 ГІО 5-8.3-1]; - <i>розпитує</i> дорослих (родичів) про сучасне громадське життя та минуле України [2 ГІО 5-8.3-2]; - <i>розпізнає</i> державні символи України, <i>шанобливо ставиться</i> до них [2 ГІО 5-8.3-3]; - <i>розповідає</i> про державний прапор України, її герб [2 ГІО 5-8.3-4]; - <i>співає</i> державний гімн України [2 ГІО 5-8.3-5]; - <i>розповідає</i> про День Незалежності України і традиції його святкування в родині / громаді / країні [2 ГІО 5-8.3-6]; - <i>розповідає</i> про найважливіші державні свята України [2 ГІО 5-8.3-7]; - <i>дотримується</i> встановлених <i>правил</i> поведінки під час проведення державних свят [2 ГІО 5-8.3-8]
Запитую про те, що мене зацікавило. Знаходжу відповіді на запитання. Виділяю в джерелі інформацію про відому мені особу / подію	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>знаходить</i> (у дитячих художніх творах) приклади патріотизму і людяності [2 ГІО 5-3.2-1]; - <i>розповідає</i> про видатних українців, <i>описує</i> їхню важливість для України [2 ГІО 5-3.2-2]; - <i>ставить запитання</i>, які допомагають більше дізнатися про важливу для України подію чи особу [2 ГІО 5-3.2-3]
<p>Пропонований зміст</p> <p>Моя Батьківщина. Що таке Батьківщина? Атрибути Української держави: назва, прапор, герб, гімн, столиця, офіційна державна мова, валюта. День Незалежності України. Найважливіші державні свята. День захисника України. Конституція України (<i>спрощено</i>).</p> <p>Україна: сторінки історії. Захисники Батьківщини (сучасні українські воїни (зокрема «кіборги» Донецького аеропорту, Герої України та ін.), герої Другої світової війни, козаки та ін.). Історичні особистості України: приклади патріотизму та людяності особи.</p> <p>Україна – європейська держава. Україна та її сусіди (<i>оглядово</i>)</p>	

Типовий навчальний план для початкової школи з навчанням українською мовою

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
	1	2	3	4	Разом
Українська мова	5	5	5	5	20
Іноземна мова	2	3	3	3	11
Математика	3	3	3	3	12
Я досліджую світ*	7	8	8	8	31
Мистецтво**	2	2	2	2	8
Фізична культура ***	3	3	3	3	12
Усього	20+3	21+3	22+3	22+3	82+12
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	2	2	6
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	22	23	23	88
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	23	25	26	26	100

* Орієнтовний розподіл годин між освітніми галузями в рамках цього інтегрованого предмета: мовно-літературна - 2; математична-1; природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережна громадянська та історична – разом 4 для 1 класу, 5 – для 2 -4 класу

** Інтегрований предмет або окремі предмети «Образотворче мистецтво» і «Музичне мистецтво»

*** Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються